

1. ΤΑ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ

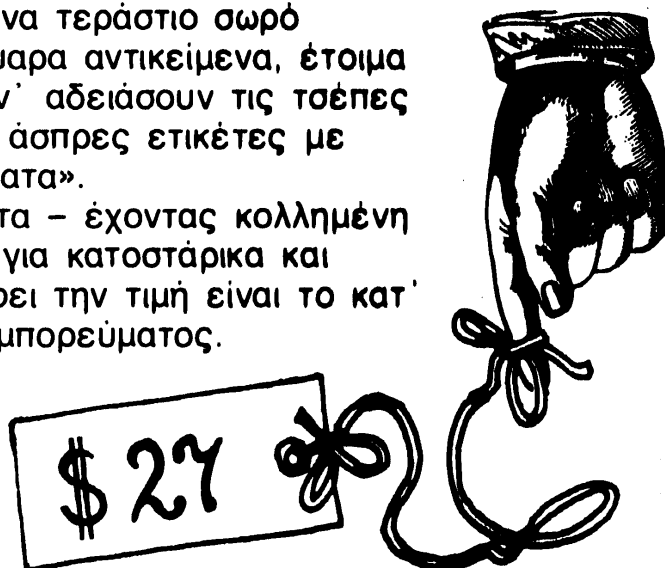
Οι άνθρωποι φτιάχνουν εμπορεύματα, πουλάνε εμπορεύματα, αγοράζουν εμπορεύματα. Τα πάντα ξεκινούν από τα εμπορεύματα και καταλήγουν σ' αυτά.

Παντού συναντούμε καθημερινά ένα τεράστιο σωρό εμπορευμάτων. Όλα αυτά τα φλύαρα αντικείμενα, έτοιμα προς πώληση, που ανυπομονούν ν' αδειάσουν τις τσέπες μας, που φορούν κάτι συχαμερές άσπρες ετικέτες με γνωστά σύμβολα, είναι «εμπορεύματα».

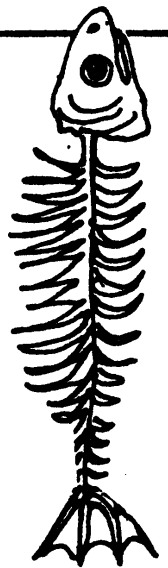
Έτσι εμφανίζονται τα εμπορεύματα - έχοντας κολλημένη στο κούτελο την τιμή, που μιλάει για κατοστάρικα και χιλιάρικα. Η ετικέττα που αναγράφει την τιμή είναι το κατ'εξοχήν διακριτικό γνώρισμα του εμπορεύματος.

Αυτή τη συσσώρευση εμπορευμάτων, αυτή τη μάζα αντικειμένων με μαρκαρισμένη τιμή, μπορούμε να την ονομάσουμε ΠΛΟΥΤΟ ΤΗΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ.

Το εμπόρευμα έχει μια ιδιορρυθμία γιατί διάγει μια **διπλή ζωή**. Είναι προϊόν της εργασίας κατασκευασμένο για να χρησιμοποιηθεί αλλά και για να ανταλλαχθεί. Το προϊόν «προς πώλησιν» αποκτά μια ιδιότητα που δεν ανήκει στη φύση του: μπορεί να ανταλλαχθεί. Σαν εμπόρευμα, το προϊόν δεν είναι μόνο **χρήσιμο** αλλά και **ανταλλάξιμο**. Μια γούνα, για παράδειγμα, μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε για να μας προστατέψει από το κρύο, είτε για να κερδίσουμε χρήματα πουλώντας την. Τα μπαχαρικά μπορεί να νοστιμεύουν το φαγητό μας ή να πουλιούνται. Αυτό είναι το ιδιόμορφο χαρακτηριστικό του προϊόντος που είναι εμπόρευμα. Έχει δύο διαστάσεις, δύο όψεις: αυτό που **είναι** και αυτό που **αξιζει**. Το εμπόρευμα δεν είναι απλώς ένα αντικείμενο· είναι ένα αντικείμενο που φέρει μια **τιμή**.

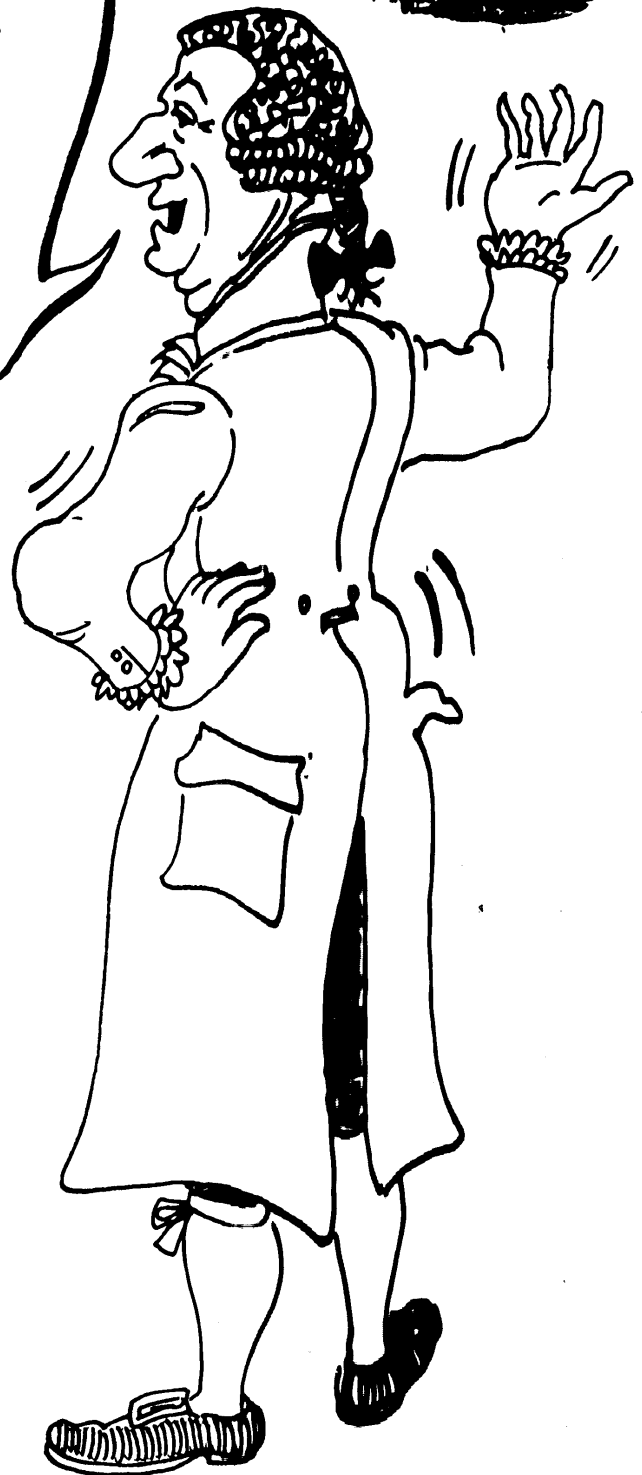

Χρησιμοποιώντας την ορολογία των κλασικών οικονομολόγων, μπορούμε να πούμε όπως ο Άνταμ Σμιθ, ότι:

Ένα Εμπόρευμα
Είναι Συγχρόνος
ἀξία χρήσης
καί ἀξία!

ΜΗ ΧΕΙΡΟΤΕΡΑ,
ΚΟΙΤΑ ΜΠΛΕΞΙΜΟ!
ΚΑΙ ΝΑ ΣΚΕΦΤΕΙΣ ΟΤΙ
ΕΓΩ ΘΩΕΛΑ ΑΠΛΟΣ
ΕΝΑ ΖΕΥΓΑΡΙ ΚΑΛΤΣΕΣ!

Για ν' αντιληφθούμε την έννοια της αξίας, πρέπει να καταλάβουμε τη σχέση μεταξύ ανταλλακτικής αξίας και της αξίας χρήσης. Αξία χρήσης και ανταλλακτική αξία είναι οι δύο όψεις του εμπορεύματος - οι αντίθετοι πόλοι της διπλής του ζωής.

«Αξία χρήσης, είναι οποιοδήποτε πράγμα μάς είναι απαραίτητο, χρήσιμο ή ευχάριστο. Η χρησιμοποίηση των ιδιοτήτων του μάς επιτρέπει να ικανοποιήσουμε κάποια ανάγκη ή επιθυμία μας.».

Σ' αυτό δεν υπάρχει σίγουρα κανένα μυστήριο. Σαν χρήσιμο προϊόν, το εμπόρευμα δεν έχει ιδιορρυθμίες. Αλλά το εμπόρευμα είναι κάτι πολύ περισσότερο από μια απλή αξία χρήσης.

Πραγματικά χρήσιμο σαν αξία χρήσης, το τριαντάφυλλο είναι κοινωνικά χρήσιμο (δηλ. ανταλλάξιμο) σαν εμπόρευμα. Ένα όμορφο μυρωδάτο τριαντάφυλλο πουλιέται 100 δρχ. και αξίζει όσο 200 γραμμάρια αμύγδαλα. Με λίγα λόγια, το εμπόρευμα έχει μια αξία χρήσης και μια ανταλλακτική αξία.

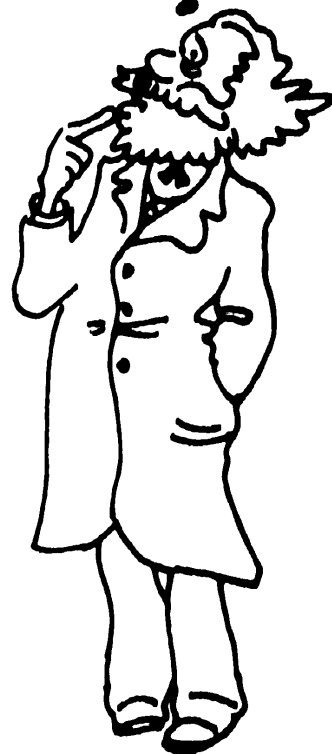

2. ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ

Πριν από τη γέννηση του καπιταλισμού (στην Ευρώπη τον 15ο αιώνα), αλλά και μετά (στην πραγματικότητα, μέχρι πολύ πρόσφατα), η παραγωγή στα περισσότερα μέρη του κόσμου ήταν παραγωγή αξιών χρήσης. Κατασκεύαζαν τα ρούχα για να τα φορούν κι όχι για να τα πουλάνε. Έφτιαχναν τυρί για να το φάνε κι όχι για να το ανταλλάξουν. Μόνο με την άνοδο του καπιταλισμού επικράτησε η παραγωγή για την ανταλλαγή. Στα χρόνια του Αριστοτέλη –γύρω στα 320 π.Χ.– το εμπόριο ήταν δραστήριο αλλά πολύ μικρό μέρος της συνολικής οικονομικής ζωής. Στην πραγματικότητα, η «Οικονομική», είναι τ' όνομα που έδωσε ο Αριστοτέλης στην παραγωγή αξιών χρήσης. Την παραγωγή για την ανταλλαγή την ονόμαζε «Χρηματιστική».

ΧΡΗΜΑ - ΤΙΣ - ΤΙΚΤΕΙ ; ; ; ?

ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΠΡΑΓΜΑ ΠΟΥ
ΚΑΤΕΧΟΥΜΕ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΔΥΟ
ΧΡΗΣΕΙΣ. Η ΜΙΑ ΠΗΓΑΖΕΙ
ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΣΗ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΣ
Η ΑΛΛΗ ΟΧΙ. ΕΝΑ ΣΑΝΔΑΛΙ
Π.Χ., ΚΑΝΟΝΙΚΑ
ΧΡΗΣΙΜΕΥΕΙ ΟΣ
ΥΠΟΔΗΜΑ.

ΟΜΟΣ ΤΟ ΙΔΙΟ ΣΑΝΔΑΛΙ
ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΑΝΤΑΛΛΑΧΘΕΙ ΜΕ
ΤΡΟΦΙΜΑ Η΄ ΧΡΗΜΑ. ΕΙΝΑΙ
ΑΛΗΘΕΙΑ ΠΟΣ Η ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ
ΕΙΝΑΙ ΚΙ ΑΥΤΗ ΕΝΑΣ ΤΡΟΠΟΣ
ΧΡΗΣΗΣ· ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΟΜΟΣ Ο
ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΣ Η΄ Ο
ΠΡΟΤΑΡΧΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ
ΧΡΗΣΗΣ ΕΝΟΣ
ΣΑΝΔΑΛΙΟΥ

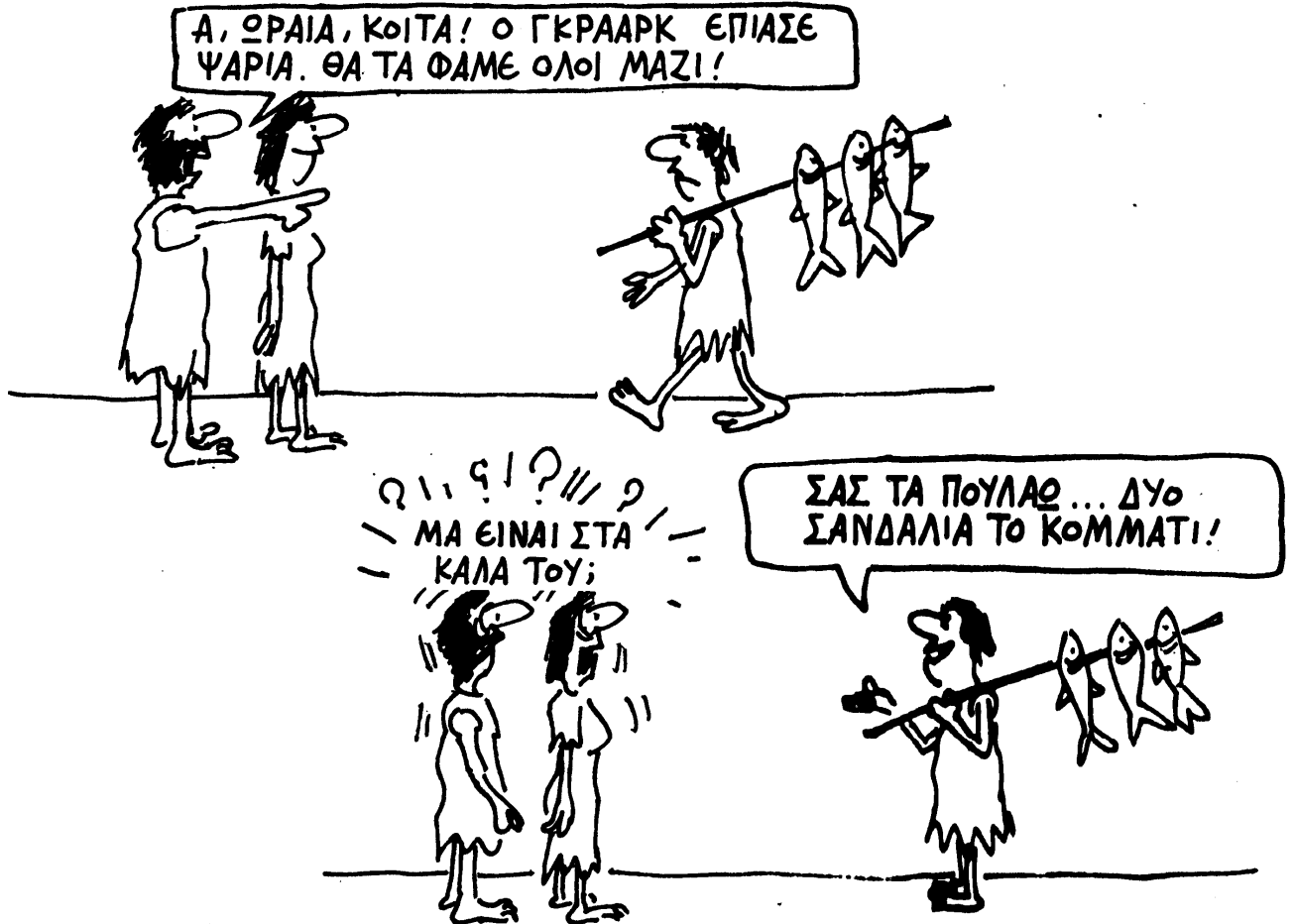
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

ΠΟΥ ΘΑ
ΜΟΥ ΠΑΣ!

Το ίδιο ίσχυε παντού στη δουλοκτητική αρχαιότητα – στην Αίγυπτο, στην Ελλάδα, στην Καρθαγένη, στην Ρώμη κι αλλού. Αν και οι σκλάβοι παρήγαγαν για τη χρήση των άλλων –των αφεντικών τους–, σπάνια παρήγαγαν για την ανταλλαγή. Ούτε οι δουλοπάροικοι στην Ευρώπη, ούτε οι Κινέζοι αγρότες, ούτε οι πατριαρχικές οικογένειες των Ινδών ούτε οι εργαζόμενοι των άλλων προκαπιταλιστικών κοινωνιών παρήγαγαν εμπορεύματα.

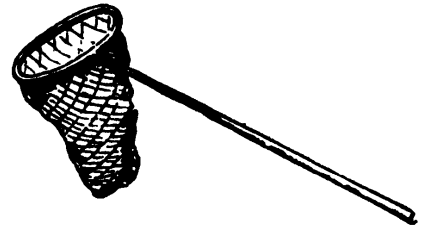
Ο σκοπός και το αποτέλεσμα της προκαπιταλιστικής παραγωγής ήταν η αξία της χρήσης κι όχι η ανταλλακτική αξία. Πράγματι, το να παράγει κανείς για την πώληση και για το κέρδος θεωρούνταν ανήθικο, σαν διστραμμένος τρόπος ζωής εμπνευσμένος από την φιλαργυρία, την αλλαζονεία, την απληστία και την κενοδοξία.

Η ανταλλαξιμότητα έγινε μόνιμο χαρακτηριστικό του προϊόντος της εργασίας μόνο στην καπιταλιστική κοινωνία. Το προϊόν ζει διπλή ζωή –σαν αξία χρήσης και ανταλλακτική αξία– μόνο μέσα στην καπιταλιστική κοινωνία.

3. ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΧΡΗΣΗΣ

Πρέπει να παραδεχτούμε ότι η διπλή ζωή του εμπορεύματος ούτε ειρηνική ούτε αρμονική είναι. Αντίθετα αξία χρήσης και αξία συγκρούονται. Η καπιταλιστική αναζήτηση του κέρδους -όλο και μεγαλύτερες ποσότητες αξίας- αντίκειται ριζικά στις ανθρώπινες ανάγκες τροφής, στέγασης και άλλων αξιών χρήσης.

Θα μιλήσουμε τώρα για την παραμόρφωση και την κακή μεταχείρισή του σαν αξία χρήσης. Στο βαθμό που το προϊόν της εργασίας αντιμετωπίζεται αποκλειστικά σαν αξία, **αλλοτριώνεται** σαν αξία χρήσης.

Mummy always chose my clothes
until I discovered Smirnoff.

The effect is shattering

SMIRNOFF

Για ν' αγοραστεί ένα
εμπόρευμα, πρέπει να είναι
χρήσιμο ή να φαίνεται
χρήσιμο. Παρ' όλ' αυτά, το
καθοριστικό δεν είναι η
χρησιμότητά του. Σαν
εμπόρευμα, το προϊόν πρέπει
να πουληθεί για να
χρησιμοποιηθεί. Η πώληση
είναι η αναγκαία και
απαραίτητη προϋπόθεση της
χρήσης. Χωρίς ανταλλαγή, δεν
μπορεί να υπάρξει χρήση.
Έτσι η «αλλοτριωμένη»
ανταλλαγή επισκιάζει τη
«φυσική» χρήση.

ΟΙ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΕΣ ΔΕΝ ΧΑΡΙΖΟΥΝ ΤΙΠΟΤΑ ΣΤΟΥΣ
ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥΣ. ΑΥΤΟ ΜΑΣ ΤΟ ΘΥΜΙΖΟΥΝ ΣΕ ΚΑΘΕ
ΕΥΚΑΙΡΙΑ.

Αν ένα εμπόρευμα δεν κατορθώνει ν' αποδείξει ότι είναι ανταλλάξιμο, τότε αυτόματα καταργείται και η χρησιμότητά του. Ας πάρουμε, για παράδειγμα, ένα ψωμί. Στο ράφι του φούρναρη, η χρησιμότητά του βρίσκεται σε χειμέρια νάρκη. Παρ' όλο που είναι απόλυτα φαγώσιμο, για να φαγωθεί πρέπει ν' αποδείξει ότι είναι ανταλλάξιμο - δηλ. να βρεθεί κάποιος που να θέλει να τ' αγοράσει. Αν δεν τ' αγοράσει κανένας, το ψωμί θα ξεραθεί πάνω στο ράφι - έστω κι αν οι άνθρωποι πεθαίνουν από την πείνα. Το ίδιο ισχύει για όλα τα εμπορεύματα: ΧΩΡΙΣ ΠΩΛΗΣΗ, ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΧΡΗΣΗ. Αυτός είναι ένας κανόνας της ατομικής ιδιοκτησίας. Τα εμπορεύματα δεν κατασκευάζονται για να χαριστούν.

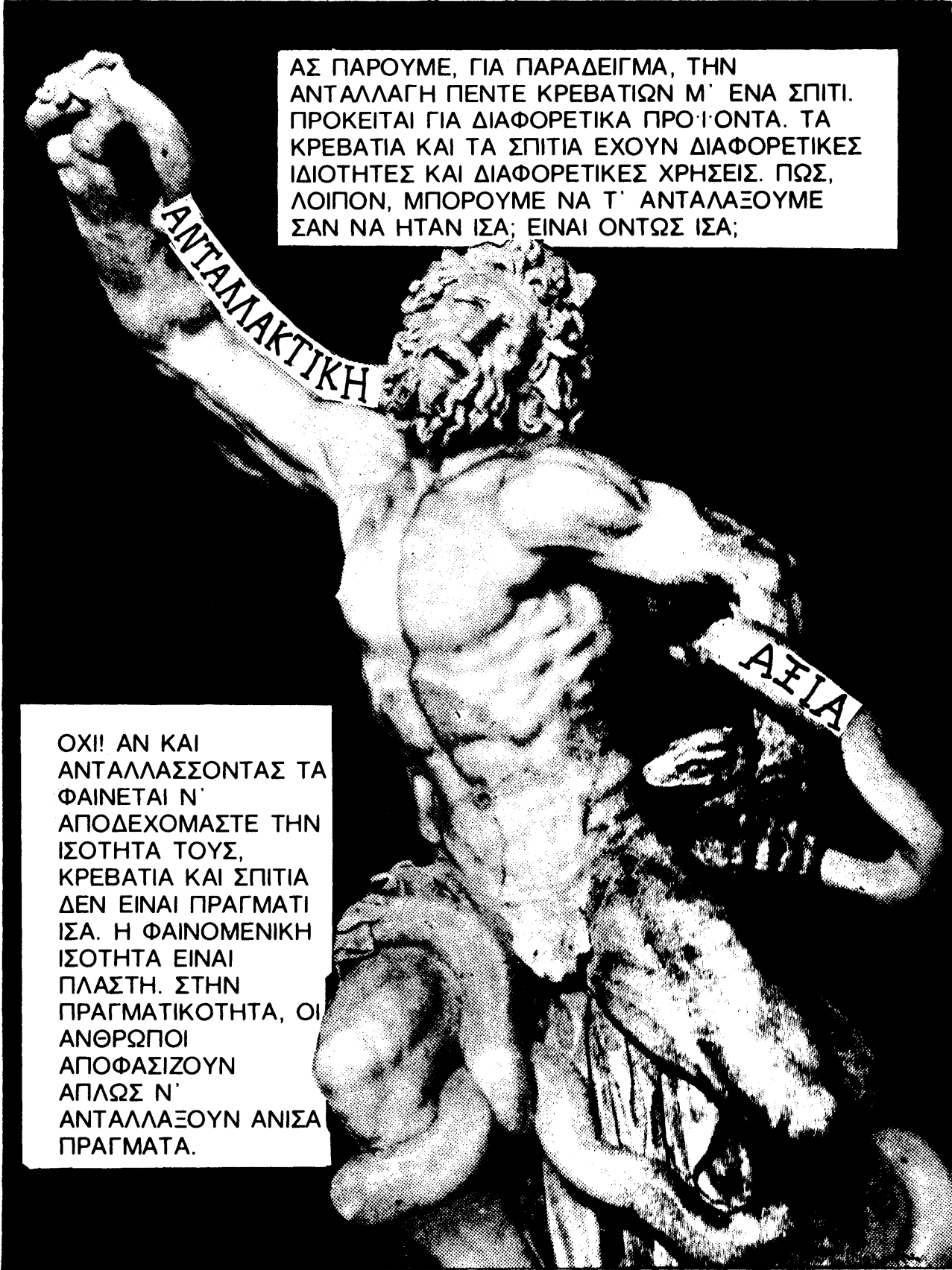
Ένα άλλο παράδειγμα παραμόρφωσης της αξίας χρήσης, που οφείλεται στην παραγωγή για την ανταλλαγή, είναι το σαμποτάρισμα του προϊόντος. Η ποιότητα του προϊόντος ενδιαφέρει μόνο σε σχέση με τις πωλήσεις. Αν οι πωλήσεις διατηρούνται σταθερές, η επιχείρηση, ελαφρά τη καρδία, θα μειώσει το κόστος εξοικονομώντας από την εργασία (βλ. ανεργία), την ασφάλεια στους χώρους δουλειάς, τις πρώτες ύλες κλπ. Αποτέλεσμα: προϊόντα άχρηστα, επικίνδυνα και μερικές φορές θανατηφόρα. Άραγε σας είναι άγνωστες αυτές οι φρικαλεότητες;

- Επικίνδυνα, ανασφαλή αυτοκίνητα.
- Επικίνδυνα προϊόντα για βρέφη.
- Τροφές γεμάτες καρκινογόνα.

- Πυρηνικοί αντιδραστήρες ανεπαρκώς μονωμένοι (η φτηνή ηλεκτρική ενέργεια πληρώνεται ακριβά).
- Χασάπικη ιατρική.
- Επικίνδυνες χημικές βιομηχανίες.
- Προϊόντα μολυσμένα με αμιαντό, υδράργυρο, κλπ. Και πάει λέγοντας.

5. Αν η αξία υπάρχει και εμφανίζεται μόνο στην ανταλλαγή, τότε είναι επιτακτικό να κατανοήσουμε την έννοια της ανταλλαγής. Για άλλη μια φορά, ο Αριστοτέλης μάς είναι πολύτιμος βοηθός.

ΑΣ ΠΑΡΟΥΜΕ, ΓΙΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ, ΤΗΝ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΠΕΝΤΕ ΚΡΕΒΑΤΙΩΝ Μ' ΕΝΑ ΣΠΙΤΙ. ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ. ΤΑ ΚΡΕΒΑΤΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΣΠΙΤΙΑ ΕΧΟΥΝ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ. ΠΩΣ, ΛΟΙΠΟΝ, ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ Τ' ΑΝΤΑΛΛΑΞΟΥΜΕ ΣΑΝ ΝΑ ΗΤΑΝ ΙΣΑ; ΕΙΝΑΙ ΟΝΤΩΣ ΙΣΑ;

ΟΧΙ! ΑΝ ΚΑΙ ΑΝΤΑΛΛΑΣΣΟΝΤΑΣ ΤΑ ΦΑΙΝΕΤΑΙ Ν' ΑΠΟΔΕΧΟΜΑΣΤΕ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΟΥΣ, ΚΡΕΒΑΤΙΑ ΚΑΙ ΣΠΙΤΙΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙ ΙΣΑ. Η ΦΑΙΝΟΜΕΝΙΚΗ ΙΣΟΤΗΤΑ ΕΙΝΑΙ ΠΛΑΣΤΗ. ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΑΠΟΦΑΣΙΖΟΥΝ ΑΠΛΩΣ Ν' ΑΝΤΑΛΛΑΞΟΥΝ ΑΝΙΣΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ.

Εν τούτοις, ο Αριστοτέλης κατέληξε στο συμπέρασμα ότι είναι ανέφικτη η πραγματική ισότητα μεταξύ εμπορευμάτων. «Είναι όμως στ' αλήθεια αδύνατο τόσο διαφορετικά πράγματα να είναι *σύμμετρα*», δηλαδή να είναι *ποιοτικά ίσα*. Η μεγαλοφυΐα του Αριστοτέλη ακτινοβολεί ακριβώς εδώ, στο γεγονός ότι αυτός ανακαλύπτει μια *σχέση ισότητας στην έκφραση της αξίας των εμπορευμάτων*. Μόνο τα ιστορικά όρια της κοινωνίας στην οποία ζούσε τον εμποδίζουν να καταλάβει σε τι συνίσταται στην «πραγματικότητα» αυτή η σχέση ισότητας. Αυτό είναι δυνατό, για πρώτη φορά, σε μια κοινωνία, όπου η *εμπορευματική μορφή* είναι η γενική μορφή του προϊόντος της εργασίας, και άρα η κυρίαρχη κοινωνική σχέση.

Τι πράγμα είν' αυτό το ίσο, δηλαδή η κοινή ουσία, που ισοσταθμίζει το σπίτι με τα κρεβάτια; Το σπίτι αντιπροσωπεύει μπροστά στα κρεβάτια κάτι το ίσο, εφόσον αντιπροσωπεύει εκείνο που είναι πραγματικά ίσο και στα δυό, στα κρεβάτια και στο σπίτι.

ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΩ ΟΤΙ
ΑΥΤΟ ΤΟ "ΚΑΤΙ" ΕΙΝΑΙ Η
ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ!

ΜΟΥ ΠΑΤΑΣ ΤΟ
ΠΟΔΙ!

Αν δεχτούμε όπως ο Αριστοτέλης ότι δυό αντικείμενα δεν είναι ποτέ απόλυτα όμοια, αντιμετωπίζουμε μια δυσκολία. Πώς γίνεται αντικείμενα από διαφορετικά υλικά, με διαφορετικές ιδιότητες ν' ανταλλάσσονται συστηματικά μεταξύ τους σε σταθερές αναλογίες;

Ας φανταστούμε για μια στιγμή ότι ενδιαφερόμαστε για δυο αντικείμενα –ένα ελάφι κι ένα κάστορα– και δυο μόνο κατόχους (κυνηγοί και οι δυο). Ας υποθέσουμε ότι χρειάζεται μια μέρα κυνήγι για να πιάσεις ελάφι και επτά μέρες κυνήγι για να πιάσεις κάστορα. Αν και οι δυο κυνηγοί είναι εξ ίσου επιδέξιοι στο κυνήγι και των δυο θηραμάτων, φαίνεται παράλογο να δώσει κανείς ένα κάστορα για ένα ελάφι. Γιατί ν' ανταλλάξει το προϊόν επτά ημερών εργασίας με το προϊόν μιας μέρας εργασίας; Γιατί να κυνηγά επτά μέρες για ν' αποκτήσει ένα ελάφι που για να το πιάσει χρειάζεται μόνο μια μέρα κυνηγιού;

Είναι πιθανό να γίνει αυτή η ανταλλαγή – τι θα την εμπόδιζε; Κάθε παραγωγός μπορεί να κάνει μια άνιση ανταλλαγή είτε εκούσια είτε ακούσια. Το πράγμα, όμως, αλλάζει όταν μιλάμε για **συστηματική** ανταλλαγή εμπορευμάτων, δηλαδή για τον καπιταλισμό. Εδώ, ο νόμος που ρυθμίζει την ανταλλαγή είναι ο **χρόνος εργασίας**. Τα εμπορεύματα μπορεί να είναι εντελώς διαφορετικής φύσης, αλλά έχουν ένα πράγμα κοινό μεταξύ τους: όλα τα εμπορεύματα για να παραχθούν ή για ν' αποκτηθούν απαιτείται να καταβληθεί ανθρώπινη προσπάθεια. Αυτό παρέχει μια βάση για την ανταλλαγή. Μ' αυτό το κριτήριο, επτά ελάφια ισοδυναμούν με ένα κάστορα. Δηλαδή ενσωματώνουν την ίδια ποσότητα εργασίας.

Τίθεται ένα πρόβλημα: τι εννοείς όταν λες ότι ένα εμπόρευμα «ενσωματώνει» εργασία;

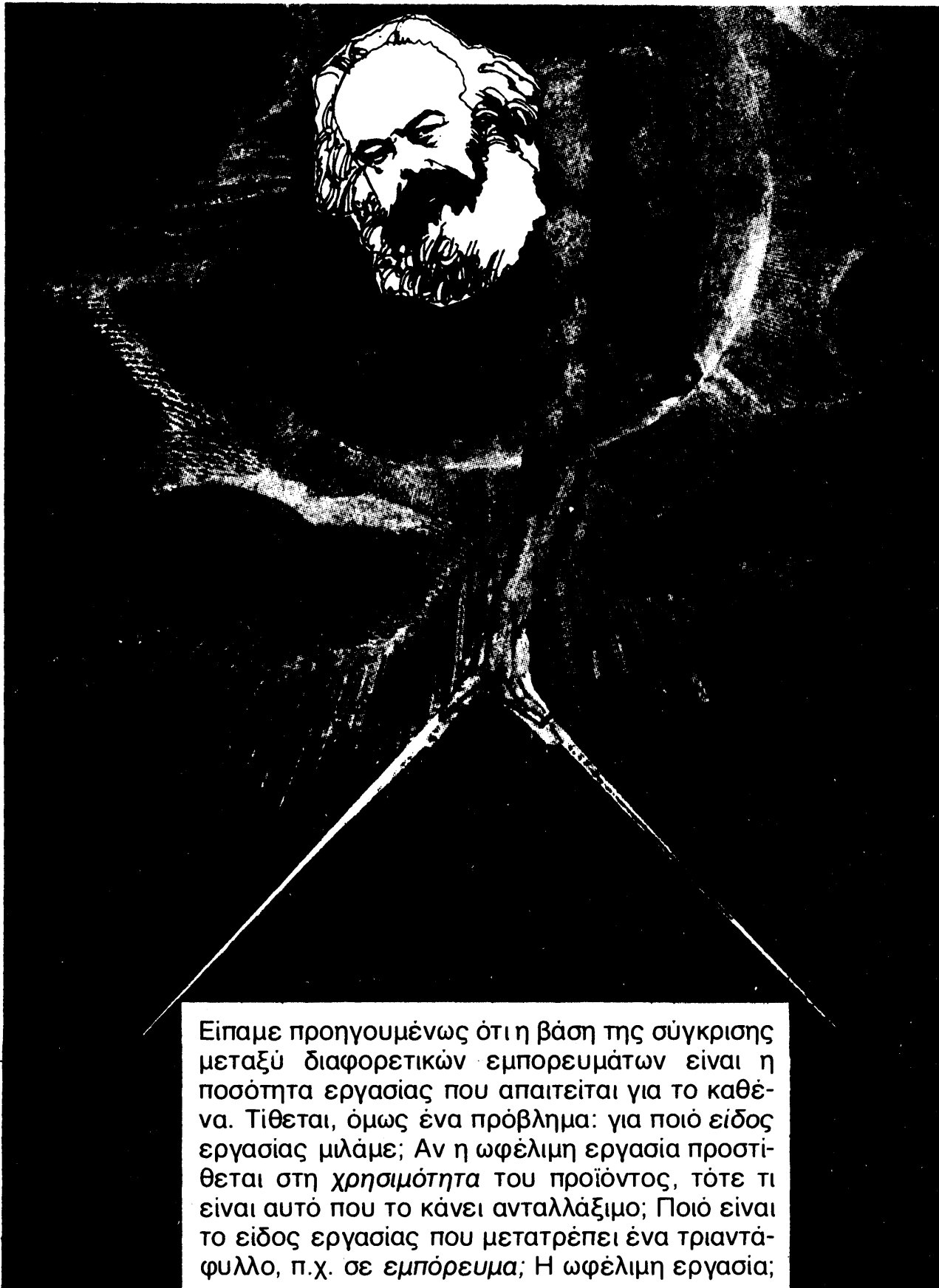

Απλώς: ότι τόση εργασία «μπαίνει μέσα» στο αντικείμενο. Το αντικείμενο, που υπήρχε πριν γίνει η παραγωγή, αλλάζει στη διάρκεια της παραγωγής.

Πριν αρχίσει η εργασία, το αντικείμενο έχει ήδη μια χαρακτηριστική μορφή από τη φύση του. Η εργασία προστίθεται σ' αυτό, αλλάζοντας τη μορφή του αντικειμένου.

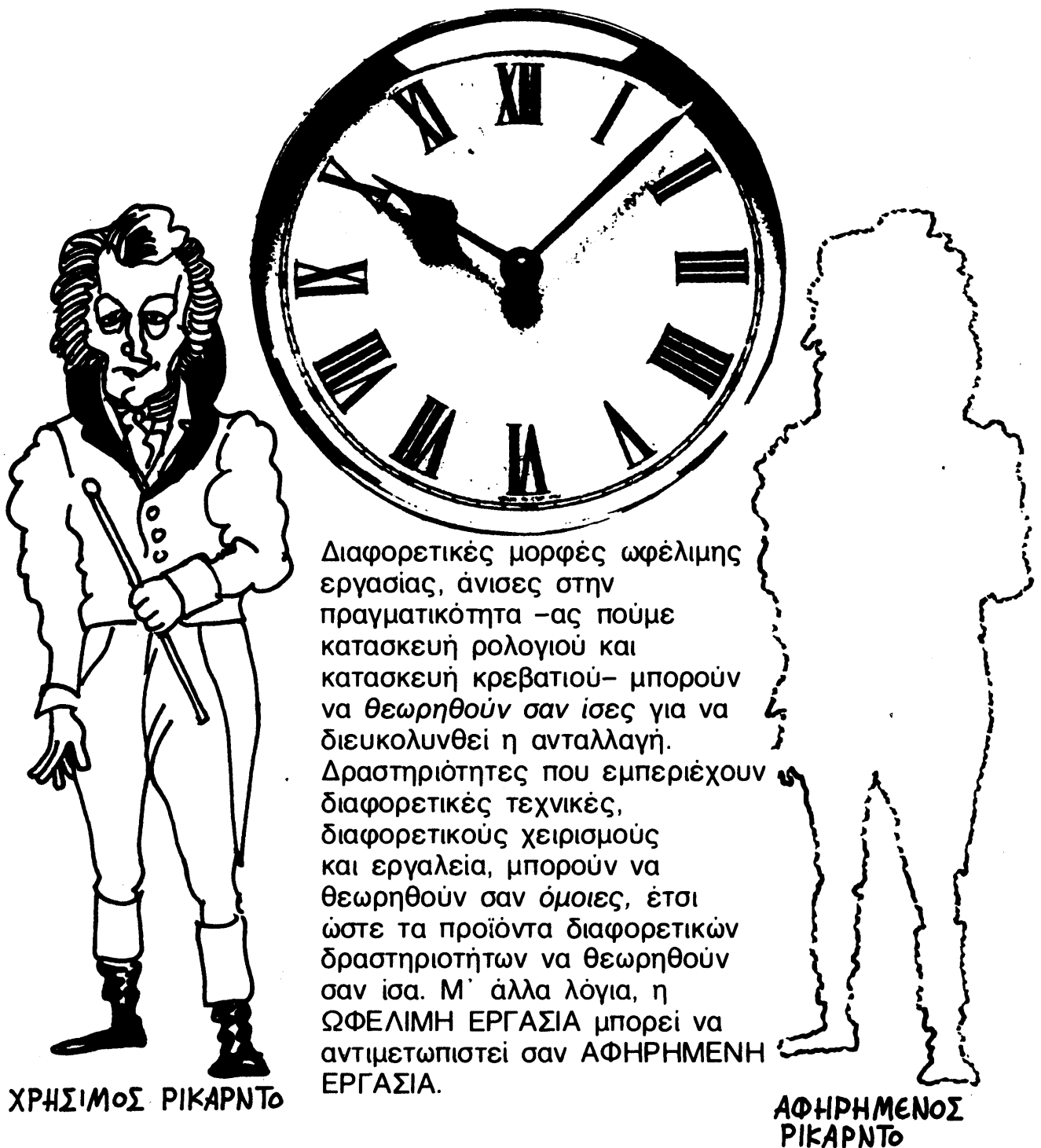
Έτσι ο σκοπός που καθοδηγεί την εργασία «αντικειμενοποιείται», –ενσωματώνεται– μπαίνει μέσα στο αντικείμενο.

6. ΑΦΗΡΗΜΕΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Είπαμε προηγουμένως ότι η βάση της σύγκρισης μεταξύ διαφορετικών εμπορευμάτων είναι η ποσότητα εργασίας που απαιτείται για το καθένα. Τίθεται, όμως ένα πρόβλημα: για ποιό είδος εργασίας μιλάμε; Αν η ωφέλιμη εργασία προστίθεται στη χρησιμότητα του προϊόντος, τότε τι είναι αυτό που το κάνει ανταλλάξιμο; Ποιό είναι το είδος εργασίας που μετατρέπει ένα τριαντάφυλλο, π.χ. σε εμπόρευμα; Η ωφέλιμη εργασία;

Όχι. Αυτό ήταν το λάθος του Ντaihβιντ Ρικάρντο. Είχε μεν αντιληφθεί ότι η αξία είναι ενσωματωμένη εργασία, αλλά παράλειψε να αναλύσει πλήρως αυτή την πρόταση. Πάνω απ' όλα δεν κατάλαβε την έννοια της αφηρημένης εργασίας... Αν και τα διάφορα είδη εργασίας δεν είναι πραγματικά ισοδύναμα, θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν σαν να ήταν ισοδύναμα. Πολύ σημαντικό! Είναι το μυστικό που αναζητούσαμε...

Διαφορετικές μορφές ωφέλιμης εργασίας, άνισες στην πραγματικότητα -ας πούμε κατασκευή ρολογιού και κατασκευή κρεβατιού- μπορούν να θεωρηθούν σαν ίσες για να διευκολυνθεί η ανταλλαγή. Δραστηριότητες που εμπεριέχουν διαφορετικές τεχνικές, διαφορετικούς χειρισμούς και εργαλεία, μπορούν να θεωρηθούν σαν όμοιες, έτσι ώστε τα προϊόντα διαφορετικών δραστηριοτήτων να θεωρηθούν σαν ίσα. Μ' άλλα λόγια, η ΩΦΕΛΙΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑ μπορεί να αντιμετωπιστεί σαν ΑΦΗΡΗΜΕΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ.

ΧΡΗΣΙΜΟΣ ΡΙΚΑΡΝΤΟ

ΑΦΗΡΗΜΕΝΟΣ
ΡΙΚΑΡΝΤΟ

Πριν να εξετάσουμε λεπτομερώς την αφηρημένη εργασία, ας κάνουμε μια «ωφέλιμη» αντιπαράθεση των δύο εννοιών.

Η ΩΦΕΛΙΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Δαπάνη ανθρώπινης εργατικής δύναμης σε μια **συγκεκριμένη** μορφή και για **συγκεκριμένο** σκοπό, που με την ιδιότητά της σαν συγκεκριμένης ωφέλιμης εργασίας παράγει **αξίες χρήσεις**.

Η ΑΦΗΡΗΜΕΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Δαπάνη ανθρώπινης εργατικής δύναμης που **αντιμετωπίζεται** σαν να μην είχε διαφοροποιία χαρακτηριστικά (δηλ. σαν αδιαφοροποίητη, αφηρημένη εργασία): δημιουργεί και σχηματίζει την **αξία του εμπορεύματος**.

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΟΔΟΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΙ ΜΟΝΟ
ΕΚΕΙΝΟΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΦΟΒΟΥΝΤΑΙ
ΤΗΝ ΚΟΠΙΑΣΤΙΚΗ
ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗ
ΣΤ' ΑΠΟΚΡΗΜΝΑ
ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΤΗΣ
ΕΧΟΥΝ ΤΗΝ ΤΥΧΗ
ΝΑ ΦΤΑΣΟΥΝ ΣΤΙΣ
ΦΩΤΕΙΝΕΣ
ΚΟΡΦΕΣ ΤΗΣ...
Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ
ΑΠΑΙΤΕΙ
ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ
ΣΟΒΑΡΗ
ΜΕΛΕΤΗ

ΒΛΕΠΕ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΟΥ, ΜΗ ΓΚΡΕΜΟΤΣΑ-ΚΙΣΤΕΙΣ

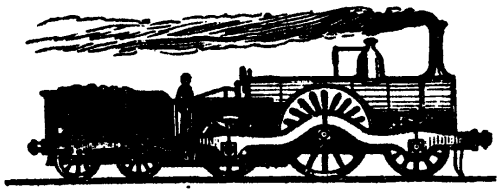
ΣΤΟ ΔΙΑΒΟΛΟ! ΜΟΥ ΠΕΣΑΝΕ ΤΑ ΓΚΡΟΥΝΤΡΙΣΕ!

Όταν, π.χ. οι ράφτες και οι υφαντουργοί ανταλλάσουν τα προϊόντα τους, εκτιμούν την εργασία τους όχι όπως είναι στην πραγματικότητα, αλλά σαν απλή, αδιαφοροποίητη εργασία. Εξισώνοντας στην ανταλλαγή ένα σακκάκι με 20 μέτρα πανί εξισώνουν τη ραπτική (εργασία του ράφτη) με την υφαντική (εργασία του υφαντουργού). Τα **προϊόντα** είναι ισοδύναμα. Η ανταλλαγή τους σημαίνει ότι **θεωρούνται ίσα**.

Χωρίς τις χαρακτηριστικές ιδιότητες και ιδιομορφίες, όλα τα είδη εργασίας είναι όμοια. Χ ώρες εργασίας της οποίας δεν παίρνουμε υπ' όψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά = Χ ώρες μιας άλλης εργασίας της οποίας δεν παίρνουμε υπ' όψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Η **αφαίρεση** επιτρέπει την πραγματοποίηση της ανταλλαγής. Ίσες ποσότητες αφηρημένης εργασίας μπορούν ν' ανταλλαχθούν μεταξύ τους. Το ίδιο το γεγονός της ανταλλαγής επιβεβαιώνει την πραγματικότητα της αφηρημένης εργασίας.

=

Συνήθως βέβαια οι παραγωγοί δεν σκέφτονται: «Αμάν! Ανταλλάσσοντας το ρολοϊ μου μ' ένα κρεβάτι, δεν λαμβάνω υπ' όψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των δύο προϊόντων, τα θεωρώ σα να ήτανε ποιοτικά ίσα κι έτσι γίνονται το αποτέλεσμα της αφηρημένης κι όχι της ωφέλιμης εργασίας!...».

Ό,τι κι αν σκέφτονται, όμως αυτό κάνουν.

Όταν ανταλλάσσουμε ένα παλάτι με τόσα κουτιά βερνίκι παπουτσιών, η ενσωματωμένη εργασία στο καθένα θεωρείται, στην πράξη, σαν ταυτόσημη με την άλλη. Το ίδιο ισχύει κι

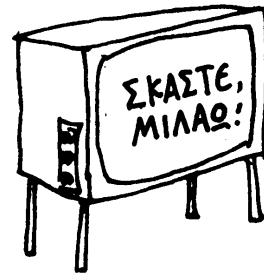
όταν ανταλλάσσουμε ένα τόμο του Σαίξπηρ με Χ κιλά καπνού πίπας.

Σίγουρα η αξία χρήσης κάθε προϊόντος διαφέρει – όπως και η ωφέλιμη εργασία που αντιστοιχεί σ' αυτή την αξία χρήσης.

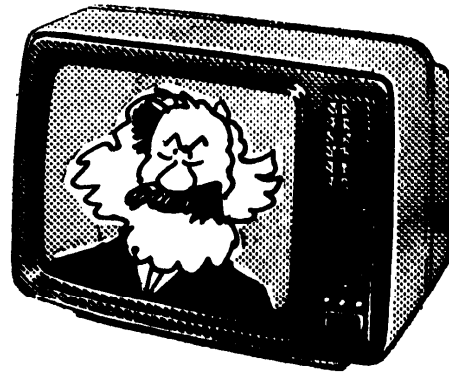
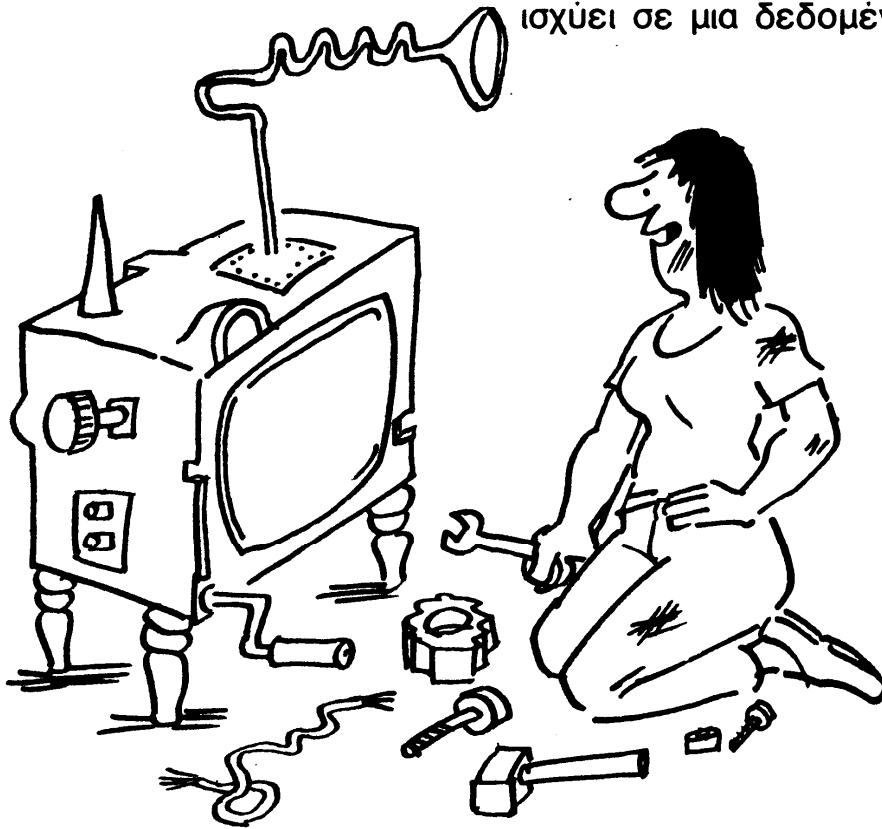
Αυτό σημαίνει ότι στην ανταλλαγή τους, η ποιοτικά **άνιση** ωφέλιμη εργασία που ενσωματώνεται σ' αυτά παρουσιάζεται σα να ήταν ποιοτικά ίση. Όταν ανταλλάσσουμε ρολόγια, φορέματα, κρεβάτια ή σπίτια δεν παίρνουμε υπ' όψη τις ουσιαστικές τους ιδιότητες. Κι αυτό γιατί δεν παίρνουμε υπ' όψη τις ουσιαστικές διαφορές μεταξύ της ωρολογιοποιίας, της ραπτικής, της επιπλοποιίας και της κατασκευής οικοδομών. Ένας συγκεκριμένος αριθμός ρολογιών –φτιαγμένα από μέταλλο, ρουμπίνια και γυαλί– μπορούν ν' ανταλλαχθούν μ' ένα συγκεκριμένο αριθμό κρεβατιών –φτιαγμένα από πούπουλα, ξύλο και ύφασμα– επειδή τα διαφορετικά είδη της εργασίας, που απαιτούνται για να κατασκευαστούν, **αντιμετωπίζονται** σαν ίσα. Αυτό που απομένει είναι η **σύγκριση του ποσού** της εργασίας που ενσωματώνει κάθε εμπόρευμα.

«Μα», θα μπορούσε να πει κανείς, «αν η αξία ενός εμπορεύματος καθορίζεται από την ποσότητα της εργασίας που ξοδεύτηκε στη διάρκεια της παραγωγής του,... όσο πιο τεμπέλης ή πιο αδέξιος είναι ένας άνθρωπος τόσο μεγαλύτερη αξία έχει το εμπόρευσμά του, γιατί χρειάζεται περισσότερο χρόνο για να το φτιάξει». Λάθος. Στον προσδιορισμό της αξίας υπολογίζεται μόνο η

εργασία που είναι κοινωνικά αναγκαία κάτω από τις υπάρχουσες κοινωνικές συνθήκες. «**Κοινωνικά αναγκαίος χρόνος εργασίας** είναι ο χρόνος που απαιτείται για να παραχθεί οποιοδήποτε προϊόν με κανονικούς όρους παραγωγής και με το μέσο βαθμό επιδεξιότητας και εντατικότητας της εργασίας που ισχύει σε μια δεδομένη στιγμή».

Ο κοινωνικά αναγκαίος χρόνος εργασίας μπορεί ν' αλλάξει ξαφνικά, για λόγους ανεξάρτητους από τη φύση της συγκεκριμένης, ωφέλιμης εργασίας.

Όταν στην Αγγλία άρχισε ο μηχανικός αργαλειός να συναγωνίζεται τον χειροκίνητο αργαλειό, χρειάζονταν μονάχα ο μισός χρόνος εργασίας από πριν για να μετατραπεί μια ορισμένη ποσότητα κλωστής σε μια γιάρδα βαμβακερό ή λινό ύφασμα. Οι χειροτέχνες υφαντουργοί είδαν την αξία του προϊόντος τους να μειώνεται στο μισό σε σχέση με πριν - όχι επειδή είχε μεταβληθεί η δική τους

ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΑΡΓΑΛΕΙΩΝ, ΟΙ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΕΣ ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΟΙ ΕΚΑΝΑΝ ΤΗ ΒΟΛΤΑ ΤΟΥΣ ΜΕ ΚΑΡΦΙΤΣΟΜΕΝΑ ΠΕΝΤΟΛΙΡΑ ΣΤΑ ΚΑΠΕΛΑ ΤΟΥΣ... ΜΕΤΑ, ΤΑ ΚΑΠΕΛΑ ΤΑ ΚΡΑΤΟΥΣΑΝ ΣΤΟ ΧΕΡΙ ΟΣ ΕΞΗΣ

πραγματική εργασία αλλά επειδή ο κοινωνικά αναγκαιός χρόνος εργασίας είχε μειωθεί.

7 ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ ΤΗΣ ΩΦΕΛΙΜΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.

Αν, όπως έχουμε πει, κάθε εμπόρευμα «περιέχει» ή «ενσωματώνει» αφηρημένη ΕΡΓΑΣΙΑ, πού μπορούμε να τη βρούμε; Ας πάρουμε για παράδειγμα ένα παλτό. Η αφηρημένη εργασία βρίσκεται στη φόδρα, στα μανίκια ή στο γιακά; Όχι. Ακόμη κι αν ξεφτίσει και γίνει κουρέλι, η αφηρημένη ΕΡΓΑΣΙΑ που περιέχει δεν μπορεί ποτέ να βρεθεί.

ΚΑΝΕΝΑΣ ΣΟΦΟΣ ΔΕΝ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕ ΠΟΤΕ ΑΞΙΑ Σ'ΕΝΑ ΡΟΛΟΪ, ΕΝΑ ΠΑΝΟΦΟΡΙ Ή Σ'ΟΠΟΙΟΔΗΠΟΤΕ ΑΛΛΟ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑ. ΚΟΙΤΑΞΤΕ ΤΟ ΡΟΛΟΪ ΣΤΟ ΜΙΚΡΟΣΚΟΠΙΟ! ΜΕ ΤΟ ΤΗΛΕΣΚΟΠΙΟ! ΑΝΑΠΟΔΟΓΥΡΙΣΤΕ ΤΟ, ΔΙΑΛΥΣΤΕ ΤΟ... ΕΞΕΤΑΣΤΕ ΤΟ ΟΠΩΣ ΘΕΛΕΤΕ - ΔΕΝ ΘΑ ΔΕΙΤΕ ΠΟΤΕ, ΔΕΝ ΘΑ ΑΚΟΥΣΕΤΕ, ΔΕΝ Θ'ΑΓΓΙΞΕΤΕ ΟΥΤΕ ΘΑ ΓΕΥΤΕΙΤΕ ΤΗΝ ΑΞΙΑ. ΤΟ ΜΟΝΟ ΠΟΥ ΘΑ ΔΕΙΤΕ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΙΔΙΟ ΤΟ ΠΡΑΓΜΑ, ΕΝ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟ, ΤΟ ΡΟΛΟΪ ...

... ΚΑΙ ΔΕΝ ΘΑ ΔΕΙΤΕ, ΟΥΤΕ ΘΑ ΑΚΟΥΣΕΤΕ ΠΟΤΕ, ΚΑΝΕΝΑΝ ΑΝΘΡΩΠΟ, ΚΑΝΕΝΑ ΖΩΝΤΑΝΟ ΑΤΟΜΟ ΝΑ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΕΙ ΤΗΝ "ΑΦΗΡΗΜΕΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ".

Μόνον τα χρήσιμα πράγματα και η ωφέλιμη εργασία μπορούν να γίνουν αντιληπτά από τις αισθήσεις. Αφού η αξία δεν είναι πραγματική δεν μπορεί να γίνει χειροπιαστά αντιληπτή. Είναι κοινωνική, μια στοιχειωμένη κοινωνική πραγματικότητα. «Η αξία των εμπορευμάτων είναι το άκρως αντίθετο της τραχειάς υλικής τους υπόστασης, ούτε ένας κόκκος ύλης δεν μπαίνει σ' αυτήν».

ΑΚΡΙΒΟΣ ΟΠΩΣ ΕΝΑΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΕΙΝΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙ ΒΑΣΙΛΙΑΣ - ΕΞ ΑΙΤΙΑΣ ΜΙΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ!

Ενας βασιλιάς είναι ένας άνθρωπος σαν όλους τους άλλους - στη συμπεριφορά, στην όψη και στη ψυχосύνθεση.

Βλέποντάς τον δεν μπορείς να πεις ότι είναι βασιλιάς - μοιάζει απλός άνθρωπος. Ο μονάρχης θεωρείται, όμως, από τους υπηκόους του σαν βασιλιάς. Ακόμα κι αν δεν είναι «ελέω θεού», είναι βασιλιάς επειδή οι υπήκοοί του συμπεριφέρονται έτσι. Έχει «βασιλικές» εξουσίες. Οι βασιλικές ιδιότητες και εξουσίες είναι κοινωνικές, όχι φυσικές. Κανείς δεν θ' ανακάλυπτε ένα ίχνος της βασιλικής του ιδιότητας στο σώμα ενός νεκρού βασιλιά (το αίμα του δεν είναι γαλάζιο). Από φυσική και ουσιαστική άποψη ο βασιλιάς είναι ένας άνθρωπος. Οι ουσιαστικές του ικανότητες είναι ανθρώπινες ικανότητες. Από κοινωνική άποψη, όμως, στις δραστηριότητές του, στον τρόπο που οι άνθρωποι υπακούν σ' αυτόν, ο βασιλιάς είναι αυτό που οι υπήκοοί του φαντάζονται ότι είναι. Οι άνθρωποι τον κάνουν βασιλιά αντιμετωπίζοντάς τον σαν βασιλιά.

Το ίδιο ισχύει και για την αξία. Κανένα χρήσιμο αντικείμενο (αξία χρήσης) δεν ενσωματώνει υλικά αφηρημένη ΕΡΓΑΣΙΑ. Ένα χρήσιμο αντικείμενο μπορεί να είναι εμπόρευμα –ενσωμάτωση αξίας– μόνον εφόσον **αντιμετωπίζεται κοινωνικά** σαν εμπόρευμα.

Δεν υπάρχουν εμπορεύματα στη φύση. Προσπαθείστε να βρείτε αξία στο βυθό της θάλασσας, στο κέντρο της γης, ή στο διάστημα. Πράγματι, όπου δεν υπάρχουν άνθρωποι, τίποτα δεν είναι «ανταλλάξιμο». Η ανταλλαγή αποτελεί μέρος των ανθρώπινων σχέσεων. Η ανταλλακτικότητα είναι εφικτή μόνο στο πλαίσιο των ανθρώπινων κοινωνικών σχέσεων. Η ανταλλακτικότητα είναι υπαρκτή παρ' όλο που είναι αφύσικη. Οι άνθρωποι μετατρέπουν σε ανταλλάξιμα τα χρήσιμα αντικείμενα – παράγοντας για την ανταλλαγή.

Όταν η ανταλλαγή γίνεται παγκόσμιος και συστηματικός νόμος της παραγωγής –όπως στην καπιταλιστική κοινωνία– τότε η ανταλλαξιμότητα γίνεται ένα κοινωνικά πραγματικό γνώρισμα των προϊόντων γενικά. Η «στοιχειωμένη» αξία είναι πολύ, πολύ πραγματική. Δοκιμάστε να επιζηήσετε στην καπιταλιστική κοινωνία χωρίς να πουλάτε ή ν' αγοράζετε πράγματα!

Μ' ελάχιστες εξαιρέσεις, **κάθε άτομο** στην καπιταλιστική κοινωνία αγοράζει και πουλάει εμπορεύματα.

8. ΦΕΤΙΧΙΣΜΟΣ

Η λέξη φετιχισμός σημαίνει την πίστη ότι κάποια συγκεκριμένα αντικείμενα –θρησκευτικά είδωλα, εσώρρουχα, πλάκες χρυσού– έχουν απόκρυφες μυστικές δυνάμεις. Αυτά τα αντικείμενα ονομάζονται φετιχ.

To the International Gold Corporation, Gold Information Office, 30 St. George St., London W1R 9FA. I'm interested in gold, please send me more information.

Name _____

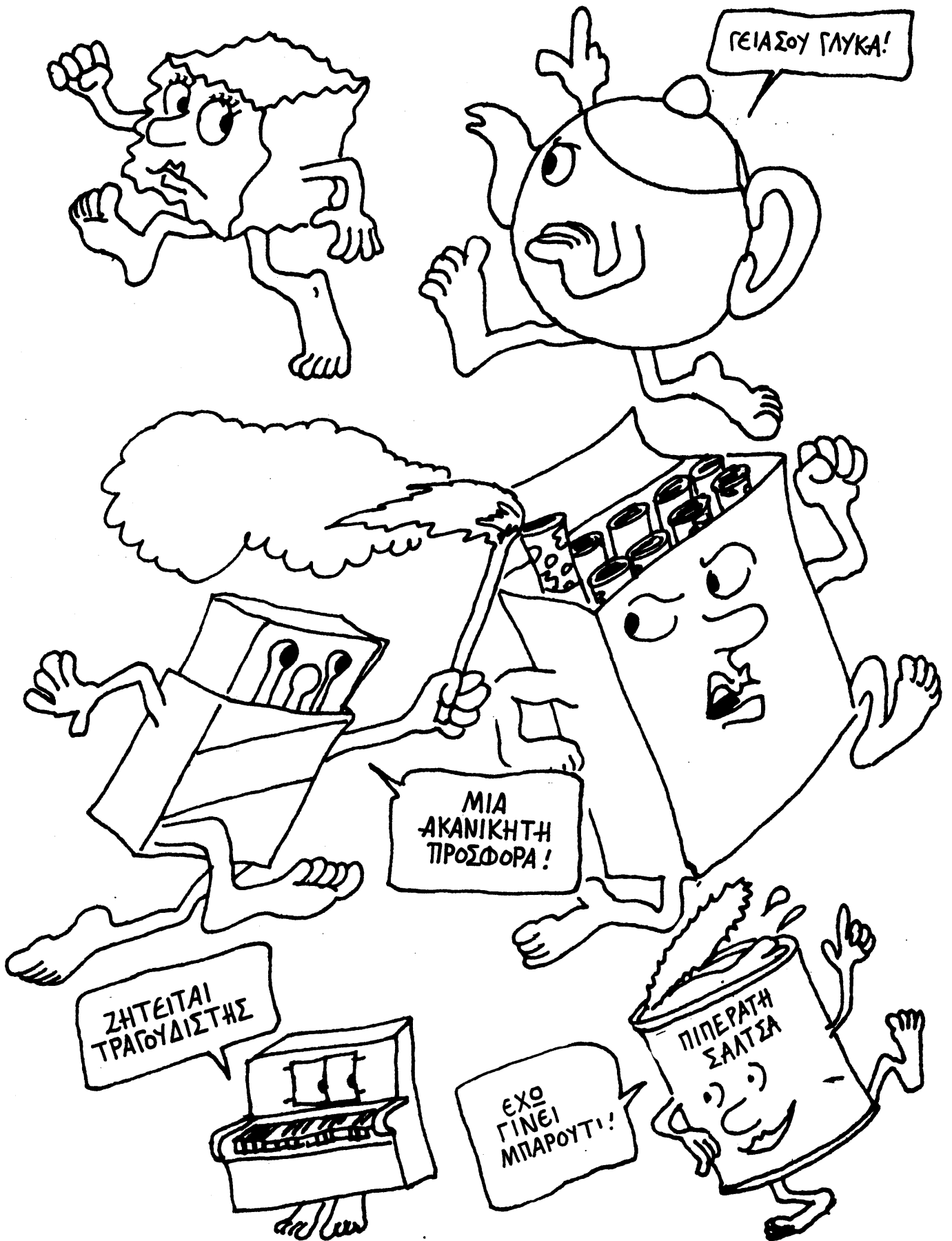
Address _____
_____
_____

It's rare. Treasure it.

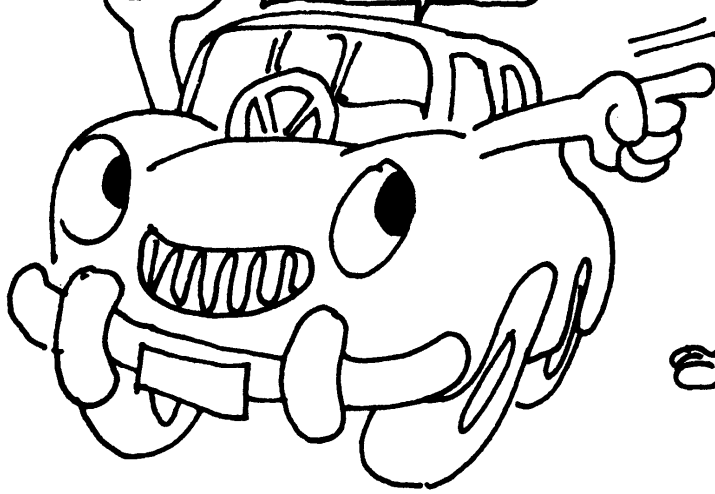
Οι λεγόμενες πρωτόγονες θρησκείες –καθώς και άλλες λιγώτερο πρωτόγονες– φαντάζονται ότι κάποια ξεχωριστά πράγματα έχουν υπερφυσικές ιδιότητες. Το ίδιο ισχύει και με το φετιχισμό ο οποίος είναι σύμφυτος στον κόσμο των εμπορευμάτων.

Θα λέγαμε ότι τα εμπορεύματα έχουν φυσικές και αυθόρμητες σχέσεις μεταξύ τους.

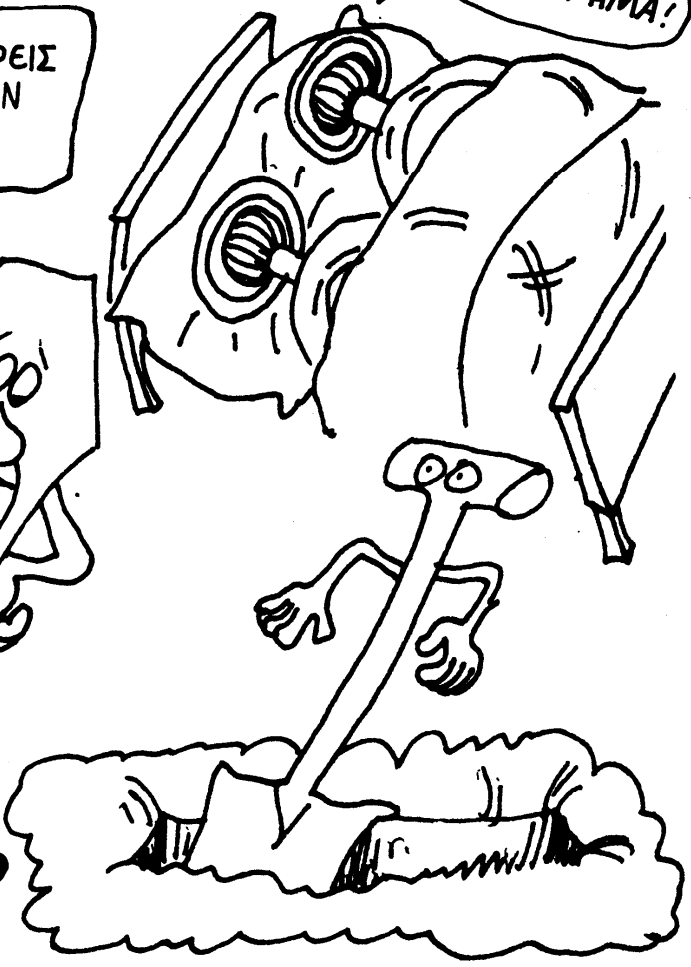
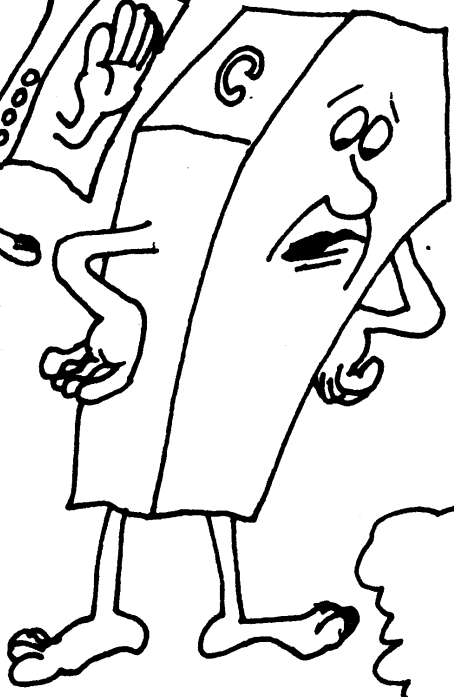
ΚΙ ΑΛΛΑ ΠΕΤΑΜΕΝΑ ΛΕΦΤΑ!

ΤΟΥ ΚΟΣΤΙΣΕ
ΕΝΑ ΧΕΡΙ ΚΙ
ΕΝΑ ΠΟΔΙ

Ο ΧΡΟΝΟΣ
ΕΙΝΑΙ ΧΡΗΜΑ!

ΔΕΝ ΘΑ ΤΑ ΠΑΡΕΙΣ
ΜΑΖΙ ΣΟΥ ΣΤΟΝ
ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ!

Αυτό που συμβαίνει στην πραγματικότητα είναι ότι η κοινωνία διαιρεί την εργασία της ανάμεσα σ' ένα πλήθος «ιδιωτών παραγωγών» που συνδέονται μεταξύ τους με την ανταλλαγή των προϊόντων τους. Αυτή είναι η διαδικασία που μετασχηματίζει τις απλές αξίες χρήσεις σε μαγικές αξίες.

Αν και τα εμπορεύματα και το χρήμα έχουν ειδικές ιδιότητες, αυτές δεν είναι φυσικές ιδιότητες. Ωστόσο αυτό πιστεύουν όλοι οι άνθρωποι. Σπάνια κατανοούν ότι το χρήμα και τα εμπορεύματα έχουν ανταλλακτική δύναμη μόνο και μόνο επειδή οι άνθρωποι συσχετίζονται σαν ανεξάρτητοι παραγωγοί. Παράγοντας απομονωμένα από τους άλλους επίσης ανεξάρτητους παραγωγούς, οι παραγωγοί είναι

υποχρεωμένοι να παράγουν για την ανταλλαγή, γιατί μόνο μ' αυτήν περνούν τα προϊόντα σε άλλα χέρια. Χωρίς αυτήν, ένας ιδιώτης μηλοπαραγωγός θα είχε μονάχα μήλα. Οι παραγωγοί, για να πάρουν κρασί, παπούτσια, αυτοκίνητο κλπ., πρέπει να βγουν από το καβούκι τους, τουλάχιστον όσο χρειάζεται για να πραγματοποιηθεί η ανταλλαγή.

Κανένας παραγωγός δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει απεριόριστες ποσότητες οποιασδήποτε αξίας χρήσης. Πέρα από ένα σημείο, γίνεται για τον παραγωγό της μια *μη-αξία* χρήσης, κάτι που αποκτά ξανά αξία μόνο στην ανταλλαγή -όπου ελκύει κάποιον άλλον παραγωγό σαν αξία χρήσης. Αυτό που βλέπουν βέβαια οι παραγωγοί είναι ότι τα μήλα ανταλλάσσονται με χρήμα (και, έμμεσα, με κρασί, αυτοκίνητα, παπούτσια, κλπ.) εντελώς φυσικά, σαν αυτό να ήταν η έκφραση της έμφυτης ανταλλαξιμότητάς τους. Τα εμπορεύματα μοιάζουν να έλκυουν το χρήμα όπως ο μαγνήτης το σίδηρο. Φαίνεται φυσικό το να έχουν ιδιαίτερες τιμές: να «αξίζουν» τόσο, ούτε περισσότερο ούτε λιγώτερο. Αυτό είναι ο φετιχισμός.

ΑΡΓΟΤΕΡΑ...

ΚΑΡΟΛΕ, ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΝΕΝΑΣ ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ
ΠΟΥ ΝΑ ΕΠΙΒΑΛΛΕΙ ΣΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΤΟ ΝΑ ΠΑΡΑΓΟΥΝ
Ο ΕΝΑΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΛΛΟΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ...

-ΚΑΙ ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑ-
ΠΟΙΟΣ ΥΠΕΡΦΥΣΙΚΟΣ
ΚΑΝΟΝΑΣ
ΠΟΥ...

ΚΑΝΕΙ ΑΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΤΗ ΤΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗ ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ
ΚΙ ΟΧΙ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ;

ΟΧΙ. ΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΡΧΙΚΑ
ΕΜΠΟΔΙΑ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ. Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΕΛΕΓΧΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΕΣ
ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΕΣ.

ΣΥΝΗΘΟΣ ΟΙ
ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ
ΕΙΝΑΙ
ΕΛΑΧΙΣΤΑ
ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΙ
ΚΑΙ ΔΥΣΠΙΣΤΟΙ
ΓΙΑ ΝΑ ΠΙΣΤΕΨΟΥΝ
ΣΤΗ ΔΙΚΗ ΤΟΥΣ
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ
ΔΥΝΑΜΗ ΠΙΟ ΠΟΛΥ,
ΑΠ' ΟΤΙ

ΣΤΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ
ΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ ΝΟΜΟΝ ΤΟΥ
ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ. ΕΠΙΣΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΝ...

... ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΕΜΠΟΔΙΑ. ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ
ΠΟΥ ΜΕΓΑΛΩΣΑΝ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟ
ΕΧΟΥΝ ΑΠΟΚΤΗΣΕΙ ΜΙΑ ΑΘΕΡΑΠΕΥΤΗ
ΠΡΟΘΥΜΙΑ ΝΑ ΔΕΧΟΝΤΑΙ ΔΙΑΤΑΓΕΣ, ΝΑ
ΥΠΟΚΛΙΝΟΝΤΑΙ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ!
ΠΟΛΛΟΙ ΑΠΟΚΤΗΣΑΝ ΕΝΑ ΑΚΛΟΝΗΤΟ

ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΟ

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΓΙΑ

ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ

ΤΥΠΟΥΣ

ΑΥΤΑΡΧΙΚΟΝ

ΣΧΕΣΕΩΝ:

ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΩΝ

ΑΝΔΡΩΝ ΠΑΝΟ ΣΤΙΣ

ΓΥΝΑΙΚΕΣ, ΕΝΟΣ ΕΘΝΟΥΣ

ΠΑΝΟ Σ' ΕΝΑ ΑΛΛΟ ΕΘΝΟΣ,

ΚΑΤΑΠΙΕΣΗ ΜΙΑΣ ΦΥΛΗΣ ΑΠΟ ΜΙΑΝ

ΑΛΛΗ, ΠΟΛΥ ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ

ΠΟΥ ΦΕΡΟΝΤΑΙ ΔΕΣΠΟΤΙΚΑ ΣΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ

ΑΝΕΙΔΙΚΕΥΤΟΥΣ, ΚΛΠ...

ΚΑΙ ΤΟ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΙΝΑΙ

ΤΟ ΑΝ, ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΠΟΣΟ, ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟ

ΝΑ ΞΕΠΕΡΑΣΤΟΥΝ ΤΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΑΥΤΑ...

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΞΕΚΑΘΑΡΟ;

9. ΤΟ ΧΡΗΜΑ

Η αξία υπάρχει σε τρεις μορφές: σαν εμπόρευμα, σαν χρήμα και σαν κεφάλαιο.

- Τα **ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ** είναι αξίες χρήσης που παράγονται για την ανταλλαγή.

- Το **ΧΡΗΜΑ**, είναι το καθολικό εμπόρευμα που είναι ισοδύναμο με όλα τα άλλα.

- Το **ΚΕΦΑΛΑΙΟ** είναι χρήμα το οποίο έχει επενδυθεί με σκοπό να παραγάγει περισσότερο χρήμα.

Για να συζητήσουμε για το κεφάλαιο, την ανώτερη μορφή αξίας, πρέπει πρώτα να καταλάβουμε καλά τι είναι το χρήμα. Πώς εμφανίζεται στην ανταλλαγή των εμπορευμάτων; Πώς καταφέρει το χρήμα, σαν κεφάλαιο, να κυριαρχεί στην ανταλλαγή των εμπορευμάτων;

Στην απλούστατη περίπτωση –όπου μόνον ένα εμπόρευμα ανταλλάσσεται μ' ένα άλλο ισοδύναμο εμπόρευμα– η σχέση αξίας δεν είναι σταθερή. Ο υπολογισμός του «κοινωνικά αναγκαίου χρόνου εργασίας» για την κατασκευή αυτού ή εκείνου του προϊόντος είναι συνήθως αυθαίρετος και βασισμένος σε υποθέσεις. Όταν, όμως, **γενικεύεται** η παραγωγή για την ανταλλαγή, οι σχέσεις αξίας σταθεροποιούνται. Όταν ένα παλτό = 20 μέτρα πανί = 10 κιλά τσαϊ = 40 κιλά καφέ = 20 γραμμάρια χρυσού, οι ποσοτικές αναλογίες της ανταλλαγής γίνονται σταθερότερες και διαμορφώνονται λιγότερο τυχαία. Όλο και περισσότερο τα προϊόντα αντιμετωπίζονται σαν μονάδες αφηρημένης εργασίας. Τελικά, εμφανίζεται ένα σύστημα παραγωγής εμπορευμάτων, όπου τα σχετικά μεγέθη αξίας των διαφόρων εμπορευμάτων σταθεροποιούνται συστηματικά.

Όταν ένα εμπόρευμα αντιμετωπίζει όχι ένα αλλά πολλά ισοδύναμα εμπορεύματα, η αξία του εκφράζεται δια μέσου μιας πληθώρας ισοδυνάμων (π.χ. 8 γρ. ασήμι = 1 αρνί = 1 δέρμα μεγάλου βωδιού = 2 κατσίκες = 3 βαρέλια κρασί). Αντίστροφα, μπορούμε επίσης να πούμε ότι κάθε εμπόρευμα σ' αυτή την πληθώρα εμπορευμάτων θεωρεί το εν λόγω εμπόρευμα σαν ισοδύναμο (1 αρνί = 8 γρ. ασήμι, 1 δέρμα μεγάλου βωδιού = 8 γρ. ασήμι, 2 κατσίκες = 8 γρ. ασήμι κλπ.). Αν αυτό το εμπόρευμα χρησιμοποιείται για να εκφράσει το μέγεθος της αξίας πολλών άλλων εμπορευμάτων, τότε γίνεται **χρήμα**. Παιζει καλύτερα το ρόλο του χρήματος όταν είναι καθολικά αναγνωρισμένο σαν ισοδύναμο εμπόρευμα, που εκφράζει -και μετρά- την αξία όλων των άλλων εμπορευμάτων.

ΧΡΥΣΟΣ

Ιστορικά, ο χρυσός είναι το εμπόρευμα που κατ' εξοχήν έχει χρησιμοποιηθεί σαν χρήμα, σε παγκόσμια κλίμακα. Με την καθιέρωση του «χρυσού κανόνα», αρμόζει περισσότερο να πούμε ότι ένα παλτό = 15.000 δρχ. και ότι 20 μέτρα ύφασμα = 15.000 δρχ. κι όχι, όπως πριν, ένα παλτό = 20 μέτρα ύφασμα. Το παλτό και το ύφασμα είναι δυνατόν και πάλι ν' ανταλλαχθούν μεταξύ τους, τώρα όμως χρησιμοποιείται κυρίως το **χρήμα** για την πραγματοποίηση της ανταλλαγής. Η ισοδυναμία του παλτού και του υφάσματος εκφράζεται, όχι άμεσα, αλλά μέσω της κοινής τους σχέσης με το χρυσό (δηλαδή μ' ένα από τα ονόματά του: δραχμή, δολλάριο, φράγκο κλπ.). Ο χρυσός αναδεικνύεται σε δύναμη των δυνάμεων όταν γίνεται το μοναδικό εμπόρευμα που είναι απaráμιλλα ανταλλάξιμο με όλα τ' άλλα. Τώρα τα παλτά και το ύφασμα μπορούν ν' ανταλλαχθούν **μόνον** με χρήμα. Το ίδιο ισχύει για όλα τα συνηθισμένα εμπορεύματα (μ' ελάχιστες εξαιρέσεις).

Ο χρυσός, όμως, –και τα χαρτονομίσματα και τα κέρματα που τον αντιπροσωπεύουν– μπορεί ν' αγοράσει **όλα** τα εμπορεύματα χωρίς εξαίρεση. Αυτό είναι που τον κάνει χρήμα και που τον ξεχωρίζει απ' όλα τα εμπορεύματα.

Ο δραματουργός Μπεν Τζόνσον, αρκετούς αιώνες πριν, εκφράζει με γλαφυρότητα την κοινωνική δύναμη του χρήματος στο έργο του Ο Αλχημιστής.

ΒΟΥΒΗ ΘΕΑ ΤΟΥ
ΠΛΟΥΤΟΥ, ΠΟΥ
ΚΡΑΥΓΑΖΟΥΝ Τ'
ΟΝΟΜΑ ΣΟΥ ΟΛΟΙ ΟΙ
ΑΝΘΡΩΠΟΙ, ΑΝΙΚΑΝΗ
ΓΙΑ ΟΤΙ ΔΗΠΟΤΕ, ΠΟΥ
ΚΑΝΕΙΣ ΙΚΑΝΟΥΣ
ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΟΥΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ!

'THE ALCHEMIST'

Στις περισσότερες αρχαίες κοινωνίες, ο χρυσός ήταν απλώς ένα προϊόν ανάμεσα στ' άλλα. Σήμερα, είναι το ένα και μοναδικό καθολικό εμπόρευμα, το μόνο προϊόν που, ό,τι κι αν συμβεί, βρίσκει αγοραστή. Κυκλοφορεί γρηγορότερα, ευρύτερα. Είναι το **ΥΠΕΡΕΜΠΟΡΕΥΜΑ!!!** Η δύναμή του πολλαπλασιάζεται περισσότερο από ποτέ όταν λειτουργεί σαν κεφάλαιο. Σαν κεφάλαιο, το χρήμα κάνει, όντως, «ικανούς για όλα τους ανθρώπους».